

LITERATURA

TERESA MAÑÀ
LLUÍS QUINTANA TRIAS

Un organisme en creixement: la biblioteca segons Calasso

L'editor florentí publica una miscel·lània de textos que giren entorn a la idea de com ordenar una biblioteca, però que es troben molt lluny de qualsevol manual d'autoajuda.

Roberto CALASSO
Com ordenar una biblioteca
Traducció de
Xavier Valls
Guinovart
Barcelona:
Anagrama,
2021, 136 p.,
9,90 €

Qualsevol estudiant de biblioteconomia coneix les cinc regles del bibliotecari i matemàtic S.R. Ranganathan, formulades el 1931 sobre els principis que han de regir una biblioteca, l'última i principal de les quals diu «la biblioteca és un organisme en creixement». D'això més o menys tracta *Com ordenar una biblioteca* (Anagrama, 2021; ha aparegut alhora la traducció en castellà). El seu autor, Roberto Calasso (Florència, 1941) combina, de manera inusual, la figura de l'erudit i d'editor. Coneix amb solvència disciplines humanístiques diverses i també tradicions literàries de diverses llengües, que li han permès desenvolupar una recerca notable en l'àmbit de la mitologia. En el cultiu d'aquesta diversitat segueix una tradició italiana (recordem aquí l'entrevista que *L'Avenç* va fer a Carlo Ginzburg) que no és tan usual en tradicions més properes. També és inusual l'editorial que va ajudar a fundar, Adelphi, remarcable per la cura tipogràfica dels seus volums i per una selecció molt personal (es va iniciar amb una edició crítica de Nietzsche!); un altre dels fundadors, Roberto Bazlen (1902-1965), poc conegut a casa nostra, és en canvi per a Calasso una referència fonamental i, per això, en el llibre que ressenyem aquí, hi surt (p. 20), sense cap presentació.

L'origen d'aquest llibre és una *plquette* no venal per als clients d'Adelphi (2018); posteriorment, l'autor hi va afegir tres assaigs més i els va posar a la venda en un sol volum (2020) amb el títol de l'assaig inicial. Un títol, d'altra banda, enganyós (o juganer) perquè malgrat usar la fórmula usual dels llibres d'autoajuda, no ajuda gens a resoldre el problema de com ordenar una biblioteca. El títol probablement pretén parodiar també el sorprenent nombre de llibres que darrerament han fet servir la paraula *biblioteca* en el seu títol: una base de dades ens dona, entre 2019 i 2020, 143 llibres de ficció (per exemple *La biblioteca de los muertos*, una novel·la policíaca situada al segle VII) i de no ficció (per exemple *La biblioteca en llamas*, el magnífic reportatge

de Susan Orlean sobre l'incendi de la Biblioteca Pública de Los Angeles). Potser es fa ressò també dels documentals sobre biblioteques i llibreries que, gràcies a la pandèmia, hem tingut prou temps per visionar, com *Ex Libris: The New York Public Library* (2018) de Frederick Wiseman, o *The Booksellers* (2019) de D. W. Young. En qualsevol cas, a Calasso li interessa poc parlar de l'ordenació dels llibres: certament cita Naudé (47), que és el fundador de la disciplina, però és lluny de textos com *La biblioteca de noche* (trad. 2006) de Manguel.

El text de Calasso, més que un assaig, és una miscel·lània amb temes molt variats, que l'autor separa amb espais en blanc, per deixar clara la dispersió, i que de vegades són simples aforismes (29, 34). La idea inicial és la d'ordenar els llibres segons la *continuitat*, proposta que, diu Calasso (8), prové de la que va fer Aby Warburg per a la Kulturwissenschaftliche Bibliothek (Biblioteca per a l'Estudi de la Cultura) d'Hamburg de 1926, que el 1944 va passar a Londres (22). (Els peculiars expositors usats per Warburg a la seva biblioteca per il·lustrar aquesta *continuitat* es van poder veure a *Genealogías del arte*, a la Fundació Juan March de Madrid [octubre 2019 – gener 2020], i estan reproduïts al catàleg). Algunes propostes de Calasso semblen pintoresques; d'altres ho són: descartar l'ordre alfabètic per classificar «celebres partides d'escacs» i optar per «petits atols de temes afins» (19-20) no és, decididament, una bona idea. En canvi, l'ordre plural (7) ja va ser pensat per Dewey; la regla del *bon veí* (8) ja funciona en les biblioteques d'accés obert. Enric Bou, en la seva ressenya sobre el llibre de Calasso al digital *Núvol* recorda els cas contrari de Benet i Jornet, que tenia ordenats els llibres per col·leccions, i l'efecte que això feia.

A partir d'aquí Calasso combina observacions diverses. Sobre les llibreries de vell, per exemple, cataloga amb encert els gèneres que hi predominen: «ocultisme, novel·la, arqueologia, molt d'Egipte, pornografia,

parapsicologia, memòries, tarot, policíac» (20); sobre les primeres edicions, descriu l'inusual aspecte de la primera edició de *Betrachtung*, el primer llibre de Kafka (24); sobre les mides dels volums, recorda el problema de col·locar els infòlios (el traductor diu «infolis») i els volums de gran format (27); sobre la transició de l'impressor a editor, evoca Aldo Manuzio (50). En algun moment oblida que parla de biblioteques i s'entreté en les llibreries: és aquí on lloa La Central del carrer Mallorca de Barcelona (32) i, de cop i volta, la nostra petita ciutat sembla qui sap què; aleshores apareixen els catàlegs de les llibreries de vell (28), de les editorials acadèmiques (51), i de les cases de subhastes (52). A tot arreu fa trobades que li interessin i, gràcies al seu apassionament erudit, aconsegueix que ens interessin a nosaltres, tot i tractar-se sovint d'obres que, segurament, mai hauríem remarcat. El text és ple de denominacions encertades (llibres «apàtrides» (26), «molestos» (31)...), i de bones observacions, com la que permet identificar els habitants d'una casa per les seves biblioteques (12-13): les comunicacions virtuals en temps de pandèmia ho han corroborat.

A aquestes alçades ja hem perdut completament l'esperança o el temor de trobar-nos amb un manual d'autoajuda. No sabem si coneix Ranganathan quan diu que la biblioteca és «un organisme en constant moviment» (60), però certament coneix *Desempaquetó la meua biblioteca* de Benjamin, o Anatole France, els quals només cita de passada (60). Aquesta complicitat amb els *happy few* que coneixen els «clàssics» de les classificacions pot desembocar en un *name dropping* carregós: posseeix un exemplar d'una obra de Chomsky que havia estat d'Oliver Sacks (41); gràcies a Bruce Chatwin és soci de l'exclusiva London Library (45, l'única biblioteca que cita, per cert, a més de la de Warburg); rep de jove la visita de Jacob Taubes (55): potser no sabem qui és, però Cioran «l'apreciava tant» (57). Potser és això

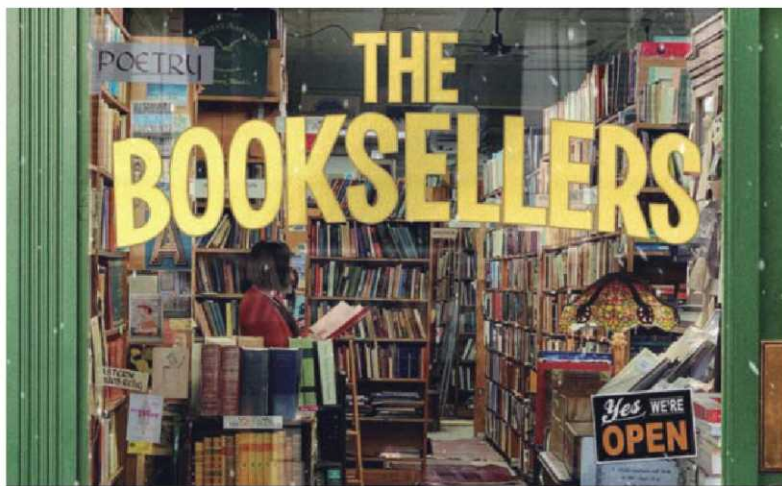
o simple descuit que se citin sense traduir un títol en alemany (24; per als profans: el títol és *Contemplació*, de Kafka); una sentència en llatí (25; per als profans: és de Descartes i vol dir «avanço amagant-me»), o uns versos en francès (28; encara sort que són de Baudelaire).

El volum va acompanyat de tres textos més. Dos són estudis més aviat acadèmics: «L'any de les revistes», sobre revistes literàries als primers anys 20 del segle passat, i «El naixement d'una ressenya», sobre la primera ressenya de la història, que l'autor situa al 9 de març de 1665. El quart, malgrat el títol («Com ordenar una llibreria»), tracta d'Amazon i de l'espai creixent que els objectes i els cafès ocupen a les llibreries. Procura no caure en el to apocalíptic i, en comptes de cantar la defunció de les llibreries, fa útils observacions sobre les decisions que han de prendre: contra els esnobs que assegurin no vendre llibres dolents, Calasso recomana tenir «només els llibres dolents que es venen bé» (122); en definitiva, la llibreria és el lloc on el lector pot «descobrir el que no sabia que buscava» (125) (Ranganathan ho diu de manera més contundent: «cada llibre el seu lector; cada lector, el seu llibre»).

La traducció resol el peculiar lèxic de l'autor («sofistic / contumèlie / trambusto / rifociliar») mantenint

el registre («sofistic (36); «contumèlies» (38), «traüt» (43), «peixe's» (50)) però desconcertant el lector. En canvi, «qualsevol Pau, Pere i Berenguera» (39) com a traducció de «qualsiasi Tom, Dick e Harriet» potser és un canvi de registre excessiu, però deixar-ho en anglès com fan Calasso o la traducció castellana (¿per què no els eficaços *Zutano i Mengano?*) tampoc no ajuda gaire. Calasso parla de la seva tesi (*tesi di laurea*, més o menys el nostre TFM) «sobre els *Geroglifici di Sir Thomas Browne*» (8); potser seria millor «la tesi sobre els jeroglífics de Sir Thomas Browne» o bé «la tesi *Jeroglífics de Sir Thomas Browne*». Calasso reivindica el paper per embolicar llibres usat en algunes llibreries franceses de segona mà; s'usa també per als origamis (i per a aquelles bosses de colors que es feien servir per a les patates fregides, una referència menys exquisida i només per als lectors d'una certa edat). Calasso l'anomena «carta velina o *pergamino*»; el traductor proposa «aquella mena de paper de seda que en diuen *crystal*» (10): és difícil.

En resum doncs, erudició presentada amb amenitat, entretinguda i amb un puntet esnob: no cal demanar més. Potser no sabreu com ordenar la biblioteca però us ho passareu bé. ■

Imatge del documental *The Booksellers* dirigit per D.W. Young (2019).